

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

EPI-CENTAR
Economy · Planning · Innovation
Your partner of choice

Policy issues

ИЗМЕНИ И ДОПОЛНУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ТУРИСТИЧКА
ДЕЈНОСТ

СТОПАНСКА КОМОРА
НА МАКЕДОНИЈА
ECONOMIC CHAMBER
OF MACEDONIA

СОЈУЗ НА СТОПАНСКИ
КОМОРИ НА МАКЕДОНИЈА
ВОДЕЧКА МАКЕДОНСКА ДЕЛОВНА МРЕЖА

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

EPI | CENTAR
Economy · Planning · Innovation
Your partner of choice

„Овој документ е овозможен со поддршка на американскиот народ преку Агенцијата за меѓународен развој на САД (УСАИД). Содржината на документот е заеднички став на стопанските комори: Стопанска Комора на Македонија, Стопанска Комора на северозападна Македонија, Стопанска комора за информатички и комуникациски технологии – МАСИТ и Сојуз на Стопански Комори на Македонија **и не ги одразува ставовите на УСАИД или Владата на САД.**“

СТОПАНСКА КОМОРА
НА МАКЕДОНИЈА
ECONOMIC CHAMBER
OF MACEDONIA

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

EPI | CENTAR
Economy · Planning · Innovation
Your partner of choice

Туризмот во Република Македонија зазема се поголемо место со свое значење и влијание врз економските придобивки во државата но и општествените придобивки и денес има низа на мерки кои влијаат во голема мера позитивно на развојната политика за туризмот, промоцијата и маркетингот на туризмот, како и мерки кои влијаат во градењето и управувањето на дестинациите, локалните производи, туристичката понуда.

Туризмот во Република Македонија во последните 10 години бележи постојано зголемување како на странските туристи, така и на домашните туристи, но и во делот на ноќевањата остварени од страна на туристите и девизниот прилив по основ на остварени приходи од туризмот. Само за споредба минатата 2017 година во однос на 2016 година остварено е зголемување на посетите од туристите за 16.6 %, додека ноќевањата се зголемени за 12.8%. Во периодот јануари – март 2018 година, во однос на истиот период од претходната година, бројот на туристите е зголемен за 17.3 %, и тоа: кај домашните туристи има зголемување за 10.1 %, а кај странските има зголемување за 21.5%. Во периодот јануари – март 2018 година, во однос на истиот период од претходната година, бројот на ноќевањата е зголемен за 17.7 %, и тоа: кај домашните туристи има зголемување за 12.5 %, а кај странските има зголемување за 21.4.%.

Врз основа на истакнатото на компаниите кои работат во секторот туризам, предизвиците со кои се соочуваат во тековното работење се во насока на недоволна или нејасна законска процедура, неусогласеност на законската регулатива со другите закони или подзаконски акти предложени од страна на владини институции, а кои на директен или индиректен начин влијаат на имплементацијата на регулативата во туризмот, допрецизирање на одредени амандмани и членови или целосна измена на одредени членови кои негативно влијаат на нивното работење или до сега се покажале како неуспешни или воопшто не влијаеле во делот на сузбивање на нелојалната конкуренција и подобрувањето на бизнис климата на компаниите.

Важечки пропис за решавање на идентификуваните проблеми на компаниите е Законот за туристичка дејност (Сл. Весник на РМ 62/04, 89/08, 12/09, 17/11, 47/11, 53/11, 123/12, 164/13, 27/14, 116/15, 192/15 и 53/16). Предлагач на законот во Република Македонија е Министерството за економија, во соработка со другите институции кои работат во туризмот, а пред се Агенцијата за промоција и поддршка на туризмот и локалните самоуправи. Секретаријатот за законодавство и Министерството за финансии даваат мислења во однос на тоа дали предложените мерки се во корелација со законодавноста во

СТОПАНСКА КОМОРА
НА МАКЕДОНИЈА
ECONOMIC CHAMBER
OF MACEDONIA

СОЈУЗ НА СТОПАНСКИ
КОМОРИ НА МАКЕДОНИЈА
ВОДЕЧКА МАКЕДОНСКА ДЕЛОВНА МРЕЖА

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

EPI CENTAR
Economy · Planning · Innovation
Your partner of choice

државата или подлежат или не подлежат на дополнителни финансиски импликации и законот го усвојува Собранието на Република Македонија.

ПРЕДЛОЗИ ЗА ИЗМЕНИ И ДОПОЛНУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ТУРИСТИЧКА ДЕЈНОСТ

1. Воведување на рок за обновување на лиценца за туристичка дејност

- Согласно член 27 од Законот за туристичка дејност, утврдено е дека лиценцата за вршење на туристичка дејност се издава во рок од петнаесет дена од денот на поднесување на барањето од страна на вршителот на туристичката дејност, а **периодот на важење на лиценцата е неограничен**. Сметаме дека овој член треба да се измени и лиценцата да нема неограничен рок односно истиот да се ограничи и лиценцата се обновува на 3 (три) години. **Предлагаме член 27, став 2 да гласи: “Лиценцата за туристичка дејност има важност од 3 години“.**
- **Образложение:** Досегашното искуство од неограничено траење на лиценцата и немањето на ефикасна контрола или посебна инспекција на работењето на агенциите, во реалниот сектор даде негативни резултати и не придонесе кон унапредување на оваа дејност туку напротив развој на нелојална конкуренција. Сметаме дека ограничувањето на рокот на важење на лиценцата ќе придонесе кон воспоставување на контрола во исполнувањето на критериумите за добивање на лиценцата и конкурентноста на работењето на агенциите. Неограничениот рок на важење на лиценцата и ставот два од членот 37, во услови кога контролата од инспекциските служби работи со ограничени ресурси, како и со ингеренции на повеќе од 70 закони, а на терен инспекторите излегуваат само по претходна дојава, остава простор на пазарот да функционираат долг период туристички агенции кои не ги исполнуваат условите за работа по дел од законски пропишаните услови. Напоменуваме дека цел на овој предлог не е финансиско оптоварување на туристичките агенции и сметаме дека надоместокот за обновување на лиценца треба да биде на праг на административна такса. Исто така, укажуваме дека усвојувањето на овој предлог ќе обезбеди систем на самоконтрола на пазарот, во услови на преоптеретеност на инспекциските служби и неможност да се спроведе контрола на

СТОПАНСКА КОМОРА
НА МАКЕДОНИЈА
ECONOMIC CHAMBER
OF MACEDONIA

СОЈУЗ НА СТОПАНСКИ
КОМОРИ НА МАКЕДОНИЈА
ВОДЕЧКА МАКЕДОНСКА ДЕЛОВНА МРЕЖА

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

EPI CENTAR
Economy · Planning · Innovation
Your partner of choice

сите дејности кои ги има под своја надлежност пред се Државниот пазарен инспекторат.

2. Бришење на став 2 од член 37 од Законот за туристичка дејност

- Член 37, став 2 од Законот за туристичка дејност утврдува дека туристичката агенција која добила лиценца “Б” може да ги врши сите активности во земјата и странство согласно со овој закон, ако е овластена од страна на туристичката агенција која поседува лиценца “А” со склучување на договор.

Предлагаме став 2 од член 37 од Законот за туристичка дејност да се избрише.

- **Образложение:** Сметаме дена наведеното во целост не придонесува кон развој на компаниите, а уште повеќе создава простор туристичка агенција која има лиценца Б и исполнува помали законски услови за вршење на дејноста, да спроведува активности на туристичка агенција со лиценца А која е задолжена да исполни повеќе законски услови. На овој начин иако самиот закон предвидува повеќе лиценци со овој член создава услови да се обезбеди еден вид на еднаквост која самиот закон ја разграничува.

3. Разграничување на лиценца А и лиценца Б

- Во насока на зајакнување на функционирањето на туристичките агенции сметаме дека е потребно да се разграничат правните лица кои поседуваат лиценца А и лиценца Б. Предлагаме да постојат правни субјекти кои ќе бидат организатори на патувања и правни лица кои ќе бидат продажни агенти односно туристички агенции кои само ќе ги продаваат аранжманите изработени од организаторите на патувањето. За спроведување на наведеното потребно е **да се измени член 25 од Законот за туристичка дејност со воведување на нов став кој ќе гласи: “Правните лица кои поседуваат лиценца А се организатори на патувања, а правните лица кои поседуваат лиценца Б продаваат аранжмани од организаторите на патувањата”.**
- **Образложение:** Сметаме дека лиценца А и лиценца Б треба да продолжат да постојат и да се издаваат, но за истите да ја реализира целта за која се издаваат, неопходно е да се утврди декарботата на правните лица кои поседуваат лиценца А е да бидат организатори на патувањата, а правните лица кои поседуваат лиценца Б да бидат

СТОПАНСКА КОМОРА
НА МАКЕДОНИЈА
ECONOMIC CHAMBER
OF MACEDONIA

СОЈУЗ НА СТОПАНСКИ
КОМОРИ НА МАКЕДОНИЈА
ВОДЕЧКА МАКЕДОНСКА ДЕЛОВНА МРЕЖА

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

EPI CENTAR
Economy · Planning · Innovation
Your partner of choice

само посредници во продажбата и да продаваат патувања само во име на правните субјекти кои имаат лиценца А, односно да не може да вршат никаква организација на патување. За споредба, ова разграничување е застапено и во системите во државите од регионот, а во Хрватска која е земја членка на Европската Унија исто така застапена е поделбата на организатори на патувањето и на туристички агенции кои само продаваат аранжмани.

4. Воведување на осигурување на аранжмани

- Во насока на обезбедување на квалитет на туристичката дејност, воспоставување на систем и воопшто развој на туризмот предлагаме воведување на осигурување на аранжмани.
- **Образложение:** Со цел воспоставување на систем кој ќе води кон развој на туризмот и обезбеди уште поголема самоконтрола на работата на туристичките агенции потребно е да се воведат осигурување на аранжмани. На овој начин со само вака заокружен процес може да се придонесе кон афирмирање на сериозните и квалитетни туристички агенции и сузбивање на нелојалната конкуренција по пат на природна селекција. Дополнително, ако се погледне факторот на заштита на потрошувачот, осигурувањето на аранжманот е најдобрата варијанта. Споредбено, примери за наведеното се различни во државите во регионот. Во законот во Република Хрватска е воведено осигурување на аранжманите, додека во Република Србија е воведен само терминот гаранција на патувањето за кој министерот за туризам поблиску ги определува видот и условите на гаранцијата.

5. Усогласување на Законот за туристичка дејност со Законот за превоз во патниот сообраќај

- Во пракса туристичките агенции се соочуваат со нелојална конкуренција од страна на организаторите на превоз, а уште повеќе на неусогласеност на законските прописи кои ги регулираат овие дејности. Предлагаме Министерството за економија како надлежен орган за спроведување на Законот за туристичка дејност и Министерството за транспорт и врски како надлежен орган за спроведување на Законот за превоз во патниот сообраќај институционално да ги разгледаат

СТОПАНСКА КОМОРА
НА МАКЕДОНИЈА
ECONOMIC CHAMBER
OF MACEDONIA

СОЈУЗ НА СТОПАНСКИ
КОМОРИ НА МАКЕДОНИЈА
ВОДЕЧКА МАКЕДОНСКА ДЕЛОВНА МРЕЖА

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

EPICENTAR
Economy · Planning · Innovation
Your partner of choice

законските решенија и соодветно извршат измени и усогласување согласно истакнатата состојба во тековното работење на компаниите.

- **Образложение:** Според Законот за туристичка дејност, правен субјект со основна дејност турстичка агенција или тур оператор согласно Националната класификација на дејности, не смее да има сопствени автобуси. Доколку има, мора да формира нов правен субјект со исполнување на соодветните услови по конкретниот закон. Но, согласно Законот за превоз во патен сообраќај превозниците кои имаат регистрирано основна дејност патнички транспорт – шифра 49.39 имаат можност да работат и како туристичка агенција, односно организираат екскурзии и други услуги. Тоа подразбира дека се остава простор наместо да се обезбедат нови вработувања во новоформирани компании, превозниците кои работат и како туристички агенции со истите вработени (а тоа дури може да бидат и возачите на автобуси), аплицираат за лиценца и работат како туристичка агенција. Согласно Националната класификација на дејности ја прикажуваме наведената состојба:

49.39 Друг патнички копнен транспорт, неспомнат на друго место

Оваа класа опфаќа:

Друг патнички патен транспорт,
Редовен автобуски превоз линиски и
Чартер превоз, екскурзии и други повремени услуги

79.11 Дејност на туристички агенции

79.12 Дејност на организаторите на патувања

6. Измени на член 6 од Законот за туристичката дејност

- Член 6, став 1 од Законот за туристичка дејност уврдува дека Спортски и синдикални здруженија, културно-уметнички здруженија и друштва, здравствени, социјални и образовни установи и хуманитарни и верски организации можат да организираат туристички патувања за своите членови и членовите на нивното потесно семејство само преку туристички агенции. Врз основа на предизвиците со кои се соочуваат компаниите во тековното работење предлагаме во член 6, став 1 по зборовите потесно семејство да се додаваат и зборовите “Организирање на семинари,

СТОПАНСКА КОМОРА
НА МАКЕДОНИЈА
ECONOMIC CHAMBER
OF MACEDONIA

СОЈУЗ НА СТОПАНСКИ
КОМОРИ НА МАКЕДОНИЈА
ВОДЕЧКА МАКЕДОНСКА ДЕЛОВНА МРЕЖА

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

EPI | CENTAR
Economy · Planning · Innovation
Your partner of choice

конференции, едукации, работилници и други видови на групни активности кои вклучуваат најмалку две услуги кои се опишани во член 2 од овој закон се реализира исклучиво преку туристички агенции со лиценца А“.

- **Образложение:** Сметаме дека измената на член 6, став 1 со додавање на останати туристички активности кои може да се организираат само од туристички агенции ќе придонесе кон развој на овие компании, а прецизирањето да тоа бидат туристички агенции кои поседуваат лиценца А е во насока на остварување на целите да правните лица кои ја имаат оваа лиценца се организатори на патувања и на овие останати туристички активности со што се обезбедува дополнително зголемување на квалитет при извршувањето на истите.

7. Донесување на подзаконски акт за општи услови за патување

- Предлагаме Министерството за економија да ги ревидира постоечките општи услови за патување и подготви подзаконски акт во кој истите ќе бдиат содржани и тоа следејќи ги меѓународните прописи и стандарди кои согласно трендовите претрпуваат измени и се компатибилни со моменталните цели за развој на туризмот и воопшто патувањата.
- **Образложение:** Сметаме дека покрај законските прописи кои ја регулираат туристичката дејност, за специфични прашања потребно е да се утврдат подзаконски акти кои од правен аспект имаат еднаков обврзувачки карактер кој важи еднакво за сите, а не е подготвен во форма на законско решенија туку пример правилник за чие донесување и менување пак е предвидена и поедноставна процедура. Во Правилникот предлагаме да бидат ставени правата и обврските на двете страни и на агенцијата и на потрошувачот кој би бил званично означен преку службените огласи. За непочитување на одредбите од прабилникот да бидат и утврдени соодветни казнени одредби чија висина треба на биде пропорционална на самите права и обврски во подзаконскиот акт. Врз основа на наведеното, стопанските комори партнери на проектот се на располагање за ревидирање на општите услови, нивно модернизирање и соодветно донесување.

8. Измена на член 15, став1, алинеја 11 од Законот за туристичка дејност

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

EPI CENTAR
Economy · Planning · Innovation
Your partner of choice

- Во насока на создавање на поволни услови за водење на бизнис за туристичките агенции предлагаме член 15, став 1, алинеја 11 да се измени и да гласи: “Доколку туристичката агенција продава авиобилети може да има вработени лице со ИАТА сертификат.”
- **Образложение:** Член 15, став 1, алинеја 11 од Законот за туристичка дејност кој ги дефинира правата и обврските на агенциите стои дека за продажба на авиобилети туристичката агенција мора да има вработено лице со ИАТА сертификат. Сметаме дека наведеното треба да се избрише или да биде додадени “доколку продава авиобилети”, бидејќи не секоја туристичка агенција продава авио билети, а доколку продава, обврската за ИАТА сертификат ја наложува меѓународната организација, која не дозволува пристап до BSP системот (план за наплата и порамнување) за купување односно продавање авиобилети ако не се поседува тој сертификат.

9. Воведување на лиценца за туристички водич и промена на податоците на легитимацијата

- Во насока на обезбедување на квалитетни услуги во секторот туризам неопходно е да се воведат лиценца за туристички водич. Предлагаме во член 39 да се воведат нов став кој ќе гласи “Туристичкиот водич задолжително поседува лиценца”, а понатаму дополнително да се пропишат постапката и условите за нејзиното издавање во нови членови од законот.
- **Образложение:** Туристичките водичи претставуваат важен сегмент во сферата на туризмот и може значително да придонесат за зголемување на квалитетот на туристичките услуги, зголемување на задоволството на туристите кои ја посетиле Македонија и градење на позитивна слика за националниот туризам. Сметаме дека покрај наведени законски услови за можноста едно лице да работи како туристички водич, за истот е потребно и дополнително знаење од областа, посета на курсеви и семинари, следење на меѓународни трендови, како и квалитетно знаење од повеќе јазици. Наведениот предлог ќе допринесе и кон специјализација на нов профил за вработување и мотивација за младите кадри да го насочуваат образованието кое доколку како профил се постави сериозно претставува важен дел од севкупниот развој на туризмот во Македонија.

СТОПАНСКА КОМОРА
НА МАКЕДОНИЈА
ECONOMIC CHAMBER
OF MACEDONIA

СОЈУЗ НА СТОПАНСКИ
КОМОРИ НА МАКЕДОНИЈА
ВОДЕЧКА МАКЕДОНСКА ДЕЛОВНА МРЕЖА

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Дополнително, предлагаме ревидирање на податоците кои ги содржи легитимацијата на туристичкиот водич односно усогласување на истите со Законот за заштита на личните податоци и бришење на единствениот матичен број на граѓанинот кој се однесува на конкретно лице во легитимацијата. Ова усогласување е потребно да се направи и согласно најновите европски правила за заштита на личните податоци. За наведеното, потребно е да се измени член 44, став 3 од Законот за туристичка дејност кој утврдува дека министерот ја пропишува формата и содржината на легитимацијата.

Исто така, во насока на воспоставување на туристичкиот водич како професија потребно е и решавање на статусот за здравствено и пензиско осигурување на туристичките водичи, за кои постои и номенклатура за професијата водич/придружник. Со примена на европските стандарди во перспектива се отвораат поголеми можности на туристичките водичи за вршење на својата професија и надвор од нашата земја.

10. Модернизација и зајакнување на инспекциските служби во туризмот

- Врз основа на истакнатото мислење на бизнис заедницата еден од стратешките приоритети за развој на секторот туризам треба да биде модернизација на инспекцискиот надзор, а особено зајакнување на капацитети на инспекцискиот служби. Сметаме дека неопходно е да се спроведува надзор во континуитет и тоа кај сите компании кои работат на пазарот, на територија на Република Македонија. За наведеното, потребно е да се зајакнат човечките ресурси во надлежниот инспекторат, а особено истите да утврдуваат вистинска фактична состојба на терен и функцијата на надзорот да ја насочат кон превенција, а потоа изрекување на соодветни казни. Исто така, укажуваме дека сите засегнати страни потребно е да најдат и соодветен механизам и модел на контрола во продажбата на аранжмани преку Booking и Airbnb системите.

***Забелешка:** Одредбата од член 31, став 1, алинеја 1 од Законот за туристичка дејност која предвидува дека за добивање на лиценца “А” туристичката агенција организатор на патување мора да склучи годишен договор со осигурително друштво за осигурување за одговорност од вршење на дејноста во износ од 100.000 евра во денарска противвредност

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

EPI CENTAR
Economy · Planning · Innovation
Your partner of choice

или да обезбеди банкарска гаранција во износ од 100.000 евра, е предмет на дополнително и тековно истражување и анализа, се со цел на изнаоѓање на соодветно и прифатливо решение за сите засегнати страни, кое воедно подобро ќе го уреди прашањето за постоење на договор со осигурително друштво или обезбедување на банкарска гаранција. Имаме намера на суштинско решавање на оваа прашање преку решение кое ќе обезбеди подобри и поквалитетни услуги од туристичките агенции кон корисниците на тие услуги.

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

EPI | CENTAR
Economy · Planning · Innovation
Your partner of choice

СТОПАНСКА КОМОРА
НА МАКЕДОНИЈА
ECONOMIC CHAMBER
OF MACEDONIA

СОЈУЗ НА СТОПАНСКИ
КОМОРИ НА МАКЕДОНИЈА
ВОДЕЧКА МАКЕДОНСКА ДЕЛОВНА МРЕЖА